

Besim Susuri

MOSRESPEKTIMI I AFATEVE DHE EFIKASITETI I PROCEDURËS PENALE

Parathënie

“Ligjet vlejnë aq sa vlejnë njerëzit të cilët i zbatojnë ato”

Enriko Feri

Duke u bazuar në parimin e së drejtës së procedurës penale, se ai është sistem i rregullave juridike përmes të cilit përcaktohen subjektet e procedurës penale dhe me të rregullohen marrëdhëniet e tyre në procedurën penale me ndërmarrjen e veprimeve proceduralo-penale, e gjithë kjo me qëllim të ndriçimit dhe zgjidhjes së çështjes penale si lëndë dhe detyrë e të drejtës procedurale penale⁷. Kështu në bazë të dispozitës të nenit 1 të Kodit të Procedurës Penale të Kosovës (KPPK),⁸ përcaktohen rregullat që garantojnë se asnjë person i pafajshëm nuk do të dënohet, ndërsa fajtorit do t’i shqiptohet dënimi ose sanksioni tjetër përkatës i merituar, sipas kushteve të parapara në Kodin Penal të Kosovës (KPK) në bazë të procedurës së paraparë ligjore. Nga e gjithë kjo rrjedh se procedura penale i ka funksionet e shumëfishta.⁹

Kështu nga njëra anë, procedura penale është mjet efikas për mbrojtjen e shoqërisë nga kriminaliteti, ngase gjatë procedurës penale zgjidhen çështje të rëndësishme sikurse:

7 Prof. dr Stanko Bejatović: Krivično procesno pravo-Opšti deo- Kultura Beograd, 1995 strana 25.

8 “Gazeta zyrtare RSFJ”, nr. 4/77, 14/85, 36/77, 74/87 dhe 3/99.

9 Dr. Đorđe Lazin: Efiksnost krivičnog postupka i zaštita sloboda i prava građana zagarantovana međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima: JRK i KP 1985 strana 117.

- 1) Se me të vërtet a është kryer një veprë penale,
- 2) Se nëse vepra penale është kryer, kush është kryesi i saj,
- 3) Se ndaj personit për të cilin është vërtetuar gjatë hetimeve si dhe në shqyrtimin kryesor, se i pandehuri e ka kryer veprën penale, në kuptim të dispozitave të drejtës penale materiale do t'i shqiptohet dënimi i përcaktuar ligjor.¹⁰

Nga ana tjetër procedura penale është mjet mbrojtës i të drejtave të qytetarit i cili është nën dyshimin e kryerjes së veprës penale.

Procedura penale është ndërtuar në bazë të dy tendencave. Të parës, asaj klasike, me qëllim që shoqëria në mënyrë efikase të mbrohet nga kriminaliteti dhe së dytës, asaj civilizuese që në masën më të madhe që është e mundur të mbrohen të drejtat e qytetarit. Mirëpo në esencë, këto tendenca janë kundërthënëse.

Është e logjikshme që rregullimi i procedurës penale duhet të jetë i bazuar në kompromis të kuptueshëm.

Kështu Kodi i Procedurës Penale i Kosovës, deri diku i'a ka arrit pajtueshmërisë me tendenca më lartë të theksuara sepse përmes zgjidhjeve të shumta origjinale ka krijuar kushte ligjore origjinale për rregullimin e procedurës penale dhe mbrojtjen e të drejtave të qytetarit.

1. PARIMI I EFIKASITETIT TË PROCEDURËS PENALE

Fjala efikasitet rrjedh nga shprehja latine *efficacilis* që do të thotë suksesshmëri, mirëpo efikasiteti i procedurës penale është çështje më e gjerë dhe komplekse, e cila është e kushtëzuar nga shumë rrethana. Në teori nuk ekziston një term gjithëpërfshirës për kuptimin e efikasitetit të procedurës penale. Qëllimi i këtij punimi nuk është çështja e definimit duke dhënë përgjigje në këtë çështje por paraqitja e parimeve bazë të efikasitetit të procedurës penale në kontekst me afatet në procedurën penale.

Është e pa kontestueshme në këtë çështje se me efikasitet të procedurës penale nënkuptohet shpejtësia e zhvillimit të procedurës penale, përkatësisht

---

10 Dr. Vladimir Bayer: JKPP, knjiga prva, Zagreb 1960 strana 4.

përfundimi i saj në kohë sa ma të shkurtër për të mbërritur deri tek aktgjykimi përtuarës gjyqësor apo deri tek aktvendimi përkatës për pushimin e saj. Efikasiteti i procedurës penale mund të definohet edhe si shpejtësia me të cilën vepron subjektet e procedurës penale në kontekst të zgjidhjes së ngjarjes juridike – penale, përkatësisht të çështjes konkrete penale të iniciuar nga subjektet e autorizuar për iniciimin e çështjes penale në bazë të Kodit të Procedurës Penale. Shpejtësia e zhvillimit të procedurës penale si një ndër faktorët e efikasitetit, mund të arsyetohet me arsyet e politikës kriminale por vetëm deri në atë masë, deri sa e njëjta nuk ndikon në ligjshmërinë e zhvillimit të procedurës penale dhe marrjen e vendimit ligjor dhe të drejtë gjyqësor. Duhet pasur parasysh se shpejtësia e zhvillimit të procedurës penale dhe ligjshmëria janë dy marrëdhënie korelative të cilat është shumë vështirë për t'i harmonizuar.¹¹

Bazuar në këtë, me efikasitet të procedurës penale nënkuptojmë nivelin e shpejtë të veprimit i cili siguron ligjshmëri në zhvillimin e suksesshëm të procedurës penale të cilin edhe e bën efikas. Përkundër kësaj, shpesh flitet për jo efikasitet të procedurës penale e cila gjithsesi kushtëzohet nga mangësitë dhe lëshimet e shumta në punë dhe gjatë punës së subjekteve kryesore të procedurës penale, e që në radhë të parë në këtë bëjnë pjesë të rëndësisë primare mosrespektimi i afateve ligjore të cilët kushtëzojnë të tërë procedurën e mosefikasitetit të saj.

Në përcaktimin e të drejtave dhe detyrimeve të tij civile ose të ndonjë akuze penale kundër tij, çdo njeri ka të drejtë për një proces të drejtë dhe të hapur brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme, e krijuar sipas ligjit.¹²

2. AFATET NË PROCEDURËN PENALE

2.1. Kuptimi dhe qëllimet e afateve në procedurën penale

Me qëllim të zbatimit të procedurës penale në mënyrë të drejtë dhe të shpejtë, të domosdoshme janë respektimi sa më preciz i rregullave ligjore

---

11 O. Cvijović: Uticaj medjusobnih odnosa glavnih procesnih subjekata na efikasnost krivičnog postupka . JRK i KP 1995 strana 70.

12 Neni 6 paragrafi 1, Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut

përkitazi me përiudhën kohore për ndërmarrjen e veprimeve të caktuara procedurale penale.

Në pikëpamje të afateve në procedurën penale Kodi i Procedurës Penale i Kosovës e përcakton kohën e domosdoshme për ndërmarrjen e veprimeve të caktuara procedurale dhe atë në dy mënyra, së pari duke e përcaktuar këtë me përcaktimin në normë me shprehjen të përgjithshme si *”pa vonesë”* (neni 199 § 3 i KPPK-së).

Në këtë drejtim Kodi i Procedurës përcakton poashtu se nëse kallëzimi penal me të cilin iniciohet procedura penale, i është paraqitur policisë ose prokurorit jo kompetent, i njëjtë duhet të pranohet dhe pa vonesë t’i dërgohet prokurorit kompetent, (neni 254 § 2 i KPPK-së). Poashtu prokurori bën këqyrjen e vendit të ngjarjes, (neni 210, 211 KPPK), ndërsa personi i privuar nga liria pa vonesë duhet t’i dërgohet gjyqtarit të procedurës paraprake për të vendosur mbi paraburgimin, (neni 213 § 1 i KPPK-së), pastaj personi njoftohet për të drejtën e tij në ndihmë të menjëhershme të mbrojtësit pas arrestimit sipas zgjedhjes së tij, (neni 281 § 1 i KPPK-së), dhe se gjykatësi i procedurës paraprake, përkatësisht gjykata mund ta caktoj paraburgimin ose ta liroj personin e dyshuar nga caktimi i paraburgimit, (neni 212 § 1,2 KPPK), ose nga arrestimi dhe ndalimi nga policia e autorizuar nga prokurori, (neni 306 par. 2 KPPK), si dhe që pas pranimit të aktakuzës gjyqtari për konfirmim të aktakuzës verifikon se a është përpiluar aktakuza në pajtim me nenin 305, (neni 392 par. 1 KPPK) dhe se a mund të konfirmohet e njëjta apo jo, pastaj shpallja e aktgjykimit, (neni 395 § 1 i KPPK-së), si dhe faza e përpilimit të aktgjykimit në afatin e caktuar ligjor.

Koha e nevojshme për ndërmarrjen e veprimeve procedurale rregullohet edhe me shprehje të përgjithshme si *“pa vonesë”* (neni 211 KPPK), kështu që policia mund ta privoj personin e dyshuar nga liria kur për këtë ekzistojnë arsyet për ndalim nga neni 281 par 1 i KPPK-së, por që detyrohet pa vonesë ta sjell te gjyqtari i procedurës paraprake në mënyrë që ai të vendos për paraburgimi, ose neni 409 § 1 i KPPK-së, kur shkresat e lëndës sipas ankesës i arrijnë gjykatës së shkallës së dytë, gjyqtari raportues ia dërgon lëndën prokurorit kompetent i cili e shqyrton dhe pa vonesë me mendimin e dhënë ia kthen gjykatës për vendosje.

Koha për ndërmarrjen e veprimeve procedurale, e përcakton kohën e saktë lidhur me afatin brenda të cilit duhet ndërmarr veprimi procedural. Afatet e caktuara janë paraparë sipas situatave të ndryshme procedurale dhe atë prej 6, 24 dhe 48 orësh; 3, 8, 15 ditë; 1, 2, 3, 5 e 6 muaj dhe 1, 2 ose 3 vjet, kështuqë afatet llogariten në orë, ditë muaj dhe vite.

Kodi i Procedurës Penale nuk e përcakton kuptimin e domethënies së afateve. Mirëpo në teorinë e të drejtës së procedurës penale hasim në definicione të ndryshme lidhur me afatet.

Afati është periudha kohore e caktuar brenda të cilit veprimi proceduralo - penal duhet, mund ose nuk guxon të ndërmerret¹³ dhe se sipas të gjitha elementeve, sidomos të drejtave dhe detyrimeve, ky definicion është më i plotë. Disa definicione tjera nuk i përfshijnë të gjitha elementet e definimit të afatit përkatësisht të afateve në procedurën penale.

Ndërkaq disa autor të cilët në të drejtën e procedurës penale i trajtojnë afatet si shkencë, me afat nënkuptojnë: së pari momentin, ditën, orën e saktë të caktuar kur duhet të ndërmerret veprimi procedural ose kohën kur duhet filluar ndërmarrjen e atij veprimi; së dyti distancën kohore me të cilën veprimi duhet ndërmarrë apo i njëjti nuk guxon të ndërmerret.¹⁴ Në rastin e parë flitet për seancë, ndërsa në të dytin për afatin në kuptimin juridik.¹⁵

Mirëpo pa marrë parasysh definicionin paraprak, nga domethënia afat duhet dalluar domethënien seancë (term). Nga shumë seanca të procedurës penale, Kodi i Procedurës Penale i Kosovës, posaçërisht e ka rregulluar seancën e shqyrtimit kryesor, të cilën seancë e fton-cakton gjykata. Lëshimi i seancës mund të ketë pasoja procedurale gjë që varet nga rasti i paraparë me ligj dhe vendim të gjykatës. Në këtë kuptim, kështu për shembull nëse rregullisht janë ftuar palët e procedurës së caktuar penale por nuk vijnë në shqyrtim kryesor: i pandehuri mund të sillet për seancën vijuese forcërisht apo edhe të paraburgoset (neni 341 KPPK); dëshmitari ose eksperti mund të sillet po ashtu forcërisht dhe të dënohet me gjobë (neni 336 KPPK)

13 Kodi i Procedures Penale i Kosovës 2004.

14 Dr. Ejup Sahiti. E drejta e Procedurës Penale, Prishtinë 2005.

Dr. Davor Krapac. Ligji i Procedurës Penale, ribotim i IV, Zagreb 2006.

15 Dr. Dragoljub V Dimitrijević: Krivično procesno Pravo 1965 strana 219.

ndërsa paditësi privat, nën kushte të caktuara mund ta humbas të drejtën në ndjekje penale (neni 54 KPPK).

Qëllimi i përbashkët i procedurës penale, përkatësisht i respektimit të afateve dhe i efikasitetit të saj është që të arrihet zbatimi sa më konsekuent i parimit të ekonomizimit dhe krijimit të kushteve për një proces penal, të shpejtë dhe sa më efikas. Mirëpo poashtu qëllim i respektimit të afateve dhe i efikasitetit në procedurë penale që të mbrohen të drejtat e qytetarit, p.sh. lehtësimi i situatave procedurale të cilat janë të rënda sidomos për të paraburgosurit ndaj dhe paraburgimi duhet të vihet në suaza sa më të shkurta kohore në mënyrë që i njëjti qytetar i dyshuar të mos i shndërrohet në vuajtje të dënimit.

Rregullat e procedurës penale i rregullojnë afatet procedurale, përkatësisht afatet e zbatimit të të tëra procedurave të përcaktuara penale ndërsa ligji penal i rregullon afatet materiale. Kështuqë në esencë këto afate dallojnë. Derisa afatet procedurale janë distancë kohore e caktuar brenda së cilës veprimi procedural duhet, mund ose guxon të ndërmerret, ndërkaq afatet materiale kanë të bëjnë me institucionet e të drejtës penale materiale p.sh. parashkrimi i ndjekjes penale (neni 90 KPK), parashkrimi i ekzekutimit të dënimeve (neni 92 KPK) të cilat janë bazë për shuarje të së drejtës, në këtë rast të ndjekjes penale përkatësisht të ekzekutimit të dënimit.

2.2 Llojet e afateve në procedurën penale

Klasifikimi i afateve në procedurën penale bëhet sipas kriterëve të caktuara ndërsa ndarja më e rëndësishme e afateve është ajo *ligjore dhe gjyqësore*.

Afatet ligjore, janë afate, kohëzgjatja e të cilave drejtpërsëdrejti është përcaktuar me ligj p.sh. afati i paraqitjes së ankesës në aktgjykimin e gjykatës së shkallës së parë (neni 400 par. 1 KPPK). Sipas rregullit këto afate janë prekluziv, që do të thotë nuk mund të vazhdohen, përveç në rastet kur këtë shprehimisht e parasheh ligji (neni 94 KPPK), për shembull zgjatja e afatit për ndryshimin e aktakuzës (neni 306 par. 2 KPPK), me të cilën përcaktohet se menjëherë pas pranimit të aktakuzës, gjyqtari i cili e zbaton procedurën e konfirmimit të aktakuzës verifikon se e njëjta a është përpiluar në harmoni me nenin 305 të KPPK-së dhe se kur e çmon se e njëjta nuk është përpiluar në harmoni me dispozitën e nenit 305, ai atë i'a kthen

prokurorit për ta ndryshuar në afatin e paraparë ligjor prej 3 ditësh. Mirëpo këtë afat 3 ditor në rastet kur ekzistojnë shkaqe të arsyeshme, gjyqtari me propozim të prokurorit këtë afat mund ta zgjasë. Ndërsa nëse paditësi subsidiar ose paditësi privat, nuk e respekton afatin e përcaktuar ligjor, në këto raste konsiderohet se paditësi privat - subsidiar ka heq dorë nga ndjekja penale dhe procedura penale pushon.

Afatet ligjore sipas mënyrës me të cilën janë rregulluar ndahen në afate të kohëzgjatjes së caktuar, p.sh. 8 ditë dhe në afate të kohëzgjatjes e cila nuk është e kufizuar por është e lidhur për një moment të caktuar procedural (p.sh. të dëmtuarit mund ti kufizohet e drejta e shikimit të shkresave të lëndës neni 80 KPPK), atij mund ti kufizohet përkohësisht shikimi i shkresave nëse për këtë ekzistojnë arsyet të posaçme që kanë të bëjnë me sigurinë e vendit apo diç të ngjashme.

Afatet gjyqësore janë ato afate kohëzgjatjen e të cilave e cakton gjykata, në bazë të autorizimit ligjor. Afatet gjyqësore ndahen në afate të drejta dhe jo të drejta. Për afatet e drejta, caktimin e këtyre afateve gjyqësore i është lënë që për to të vendosi gjykata. Në këto raste kemi të bëjmë me të drejtën diskrecionale të gjykatësit, pa kurrfarë kufiri ligjor të caktuar, gjatë të cilës gjykatësi merret me rrethanat e rastit të caktuar, p.sh. afati me të cilin eksperti rishitazi do ta jep mendimin-konstatimin. Në qoftë se të dhënat nga konstatimi i ekspertëve thelbësisht ndryshojnë ose kur konstatimet e ekspertëve janë të paqarta, jo të plota apo në kundërshtim me vetveten ose me rrethanat e shqyrtuara, e në rast se këto të meta nuk mund të mënjahen me marrjen e serishme në pyetje të ekspertëve, në këto situata ekspertimi përsëritet me ekspertët e njëjtë ose me ekspert tjerë (neni 184 KPPK), apo te afati për paraqitje të aktakuzës së re (neni 376 par.2 KPPK).

Te afatet gjyqësore në kuptim jo të drejtë të fjalës gjykata e cakton afatin brenda kufijve të caktuar me ligj, dhe bazohet në kriteret e caktuara gjatë të cilës gjykatësi e cakton afatin konform ligjit.¹⁶

Sipas **veprimit të afatit** për ndërmarrje të veprimit procedural, afatet ndahen në **diletore** dhe **premtore**.

¹⁶ KPPK 2004 Prishtinë, LPP i B. e H. 2003 Sarajevë, komentari i LPP të Malit të Zi 2006 Podgoricë.

Afatet diletore janë afate në periudhën e të cilit është i ndaluar realizimi i aktiviteteve të caktuara procedurale, e cila juridikisht është e mundur vetëm pas kalimit të periudhës së caktuar kohore.

Afatet premtore, janë afate të atilla në kuadër të të cilëve mundet, dhe ndërmerren veprime të caktuara procedurale, nga se me kalimin e afatit mund të humbet e drejta e ndërmarrjes së të njëjtit.

Afatet në mes tyre dallojnë, duke marrë parasysh veprimet penalo-procedurale për të cilat ato edhe janë caktuar. Kështu nisur nga kjo dallojmë *veprimet e gjykatës, veprimet e palëve dhe veprimet e personave të tretë*. Ky dallim i afateve është interesant për shkak të pasojave të cilat paraqiten me rastin e lëshimit të afateve. Pasoja e lëshimit të afatit, varet nga ajo se lëshimin e afatit kush e ka bërë, gjykata apo pala. Kur lëshimi i afatit bëhet nga gjykata, në këto raste nuk ka pasoja të dëmshme. Mirëpo, nëse afati lëshohet nga palët, sipas rregullit ky lëshim ka ndikim prekluziv, do të thotë se veprimi i caktuar më nuk mund të ndërmerret. Për prokurorinë si palë kjo vlen në raste të afatit për paraqitje të ankesës.

Sipas **kriterit të shkaktimit të pasojës** e cila pason me lëshimin e afatit, afatet ndahen në afate *prekluzive* dhe afate *instruktive* (udhëzuese).

Afatet **prekluzive** janë ato afate lëshimi i të cilave për pasojë ka humbjen e ndërmarrjes së veprimit penalo-procedurale, me këtë humbet edhe e drejta e cila realizohet me ndërmarrjen e atij veprimi, që do të thotë se kemi të bëjmë me ato afate, me lëshimin e të cilave pasojnë pasoja juridike, veprimet penalo-procedurale më nuk mund të ndërmerren. Kundruall afateve prekluzive, afatet *instruktive* (udhëzuese), janë ato afate me lëshimin e të cilave nuk kanë për pasojë humbjen e të drejtës për ndërmarrje të veprimit penalo-procedural, që do të thotë se kemi të bëjmë me afate, lëshimi i të cilave nuk prodhon pasoja juridike por vetëm (gjykatësi ose prokurori) ka detyra të pa sanksionuara.¹⁷

Në Kodin e Procedurës Penale të Kosovës, për veprime të caktuara të gjykatës ose të prokurorit janë paraparë afate instruktive.

---

17 Mr. V. Pjanović JRKK 1997, Rokovi u krivičnom Postupku

Afatet instruktive sipas KPPK-së janë paraparë me shprehje si “*menjëherë*” (neni 210) ose “*pa vonesë*” (neni 221 par 1).¹⁸

2.3 Llogaritja e afateve në procedurë penale

Afatet llogariten me orë, me ditë me muaj dhe vite (neni 95 par 1 KPPK).¹⁹

Për caktim e afateve të rëndësishme është caktimi i momentit të fillimit dhe ai i përfundimit të afatit. Afati fillon të rrjedhë nga momenti i paraparë sipas ligjit, ose nga momenti i caktuar nga gjykata.²⁰

Te afatet e caktuara në orë ose ditë, ora ose dita kur është bërë dorëzim njoftimi apo kur ka ndodhur ngjarja që konsiderohet si fillim i afatit nuk llogaritet në afat, por për fillim të afatit merret ora apo dita e parë vijuese. Për një ditë llogaritet njëzet e katër orë, kurse muaji llogaritet sipas kalendarit (neni 95 par 2 KPPK).

Afatet e caktuara në muaj apo vite kalojnë në muajin ose vitin e fundit, në fund të ditës së njëjtë të muajit kur ka filluar afati. Nëse një ditë e tillë nuk ekziston në muajin e fundit afati kalon në ditën e fundit të atij muaji (neni 95 par 3 KPPK).

Kur dita e fundit e afatit bie në ditë festë zyrtare, të shtunën ose të dielën ose në ndonjë ditë tjetër kur organi kompetent nuk punon, afati kalon në fund të ditës pasuese të punës (neni 95 par 4 KPPK).

Kjo mënyrë e llogaritjes së afateve, subjektit penalo-procedural të cilit i është dhënë afati në orë ose ditë, i siguron njësi të plotë të kohës e cila i është dhënë kohë të caktuar në orë ose ditë. Ora ose dita kur është dorëzuar parashtrësia nuk llogaritet në afat por merret ora e parë pasuese, përkatësisht dita e ardhshme. Te afatet në muaj dhe vite, mënyra e llogaritjes sjell deri te rezultati se pala ka në dispozicion muajin e plotë përkatësisht vitin.

---

18 KPPK.

19 KPPK 2004 Prishtinë, Dr. Ejup Sahiti, e Drejta e Procedurës Penale Prishtinë 2005, Kodi i Procedurës Penale i Shqipërisë, Krapac Davor, Kazneno Procesno Pravo II izmenjeno i dopunjeno izdanje, prva knjiga, Zagreb 2003.

20 Hoxha, Artan, Islam, Halim, Panda Ilir, Procedura Penale Tiranë 2007.

Afatet e caktuara në orë, për aktivitetet e organeve shtetërore, rrjedhin pa marrë parasysh orarin e punës, festat apo ditët pasuese, sepse këtu kemi të bëjmë me veprime të ngutshme (urgjente), të cilat në procedurën penale, në çdo kohë duhet të ndërmerren. Nëse afati i caktuar në orë rrjedh në dobi të palës dhe kalon në ditën e festës ose ditën e ardhshme, ky afat nuk vazhdohet.

Kur deklarata është e lidhur me afat, konsiderohet se e njëjta është dhënë në afat, nëse para kalimit të afatit i është dorëzuar atij i cili është i autorizuar që ta pranoj, (neni 94 § 2 KPPK).

Kur deklarata dërgohet përmes postës, postës rekomande ose me ndonjë mjet tjetër (teleks, faks ose mjet tjetër të ngjashëm), dita e postimit rekomande ose e dërgimit konsiderohet si ditë e dorëzimit për personin që i është dërguar. Dërguesi i deklaratës konsiderohet se nuk e ka lëshuar afatin, kur personit të cilit tentohet t'i dërgohet deklarata, të njëjtën nuk e ka marrë me kohë për shkak të gabimeve në mjetet e dërgimit për të cilat dërguesi nuk ka qenë në dijeni (neni 94 § 3 KPPK).²¹

I pandehuri i cili gjendet në paraburgim mund të jap deklaratë që është e lidhur me afat, duke përfshirë atë në procesverbalin e gjykatës që e zbaton procedurën ose duke e dërguar në Drejtorinë e burgut-institucionit, dhe konsiderohet si ditë e dorëzimit organit kompetent për pranimin e të njëjtës (nenin 94 §.4 të KPPK).

Kur parashtesa, dorëzimi i të cilës është i lidhur me afat, për arsye të mosdijes ose të gabimit të qartë të dërguesit, i është dërguar gjykatës jo kompetente arrin pas kalimit të afatit të paraparë, do të konsiderohet se është dorëzuar me kohë (nenin 94 § 5 të KPPK).

Dorëzimi ose dhënia e deklaratës pas kalimit të afatit nuk ka efekt juridik, gjë që është në funksion të parimit të ligjshmërisë dhe efikasitetit të procedurës penale.

2.4. Kthimi në gjendjen e mëparshme-(Restitutio in integrum)

Me qëllim të efikasitetit të procedurës penale dhe mbrojtjes së të drejtave të qytetarit, procedura penale duhet zhvilluar shpejtë. Për këtë arsye, për

---

21 KPPK Prishtinë 2004, Dr. Ejup Sahiti, e Drejta e Procedurës Penale ,Prishtinë 2005.

ndërmarrje të veprimeve penalo-procedurale parashihen afatet, të cilat sipas rregullit janë të shkurta. Mirëpo sa është kjo e mirë, po aq mund të jetë edhe e rrezikshme. Nëse lëshohet afati do të mund të pasojnë pasoja të dëmshme për palët në procedurë sepse lëshimi i afatit, mund të pasojë edhe pa fajin e subjektit të procedurës penale, andaj pasojat e dëmshme do të ishin të padrejta. Në këto situata ligji përcakton mundësinë për lëshimin e afatit për palën e cila me atë është goditur dhe në këtë kuptim i njëjti nga gjykata mund të kërkojë kthimin në gjendje të mëparshme. Nga ana tjetër, sado që ky institut të jetë në interes të parimit të së vërtetës materiale poashtu është mjet i përshtatshëm për zgjatje të procedurës penale. Nga këto arsye, kthimi në gjendjen e mëparshme nuk është institut i përgjithshëm por është i paraparë vetëm për raste të caktuara me ligj, kështu është paraparë me Kodin e Procedurës Penale të Kosovës se kthimi në gjendjen e mëparshme, në rastet e caktuara mund, të parapara me dispozitat e KPPK-së, ta shfrytëzojnë: i pandehuri, paditësi privat, i dëmtuari si paditës privat dhe i dëmtuari i cili nuk është ftuar me rregull në shqyrtim kryesor në të cilin është marrë aktgjykim refuzues për shkak të heqjes dorë nga ndjekja penale e prokurorit. Kështu p.sh. të pandehurit i cili për shkaqe të arsyeshme ka lëshuar afatin për paraqitje të ankesës kundër aktgjykimit, gjykata do të ia lejojë kthimin në gjendje të mëparshme, për paraqitje të ankesës në afat prej 8 (tetë) ditësh.

Nëse paditësi privat nuk paraqitet në shqyrtim gjyqësor edhe përkundër thirrjes së rregullt, ose thirrja nuk ka mundur t'i dorëzohet, për shkak se paditësi privat paraprakisht nuk e ka njoftuar gjykatën, edhe pse ka qenë i detyruar që ta njoftojë për çfarëdo ndërrimi të adresës ose të vendqëndrimit të tij, në këtë situatë, kryetari i trupit gjykues do të konsiderojë se i dëmtuari është tërhequr nga e drejta e tij ligjore në padi.

Kryetari i trupit gjykues, pas paraqitjes së lutjes për kthim në gjendje të mëparshme nga paditësi privat, e lejon një gjë të tillë, vetëm në rastet kur paditësi privat për shkaqe të arsyeshme nuk ka mundur të paraqitet në shqyrtimin gjyqësor ose në raste të ndërrimit të adresës apo të vendqëndrimit, për këtë nuk ka mundur me kohë ta njoftojë gjykatën, ashtu që ftesa nuk ka mundur t'i dorëzohet. Në këtë situatë, i dëmtuari-paditësi privat në afat prej tetë ditësh nga dita e heqjes së pengesës është i detyruar të paraqesë lutje për kthim në gjendje të mëparshme, përkatësisht në situatën pas marrjes së

aktgjykimit të paraqet lutje për kthim në gjendje të mëparshme gjithashtu, në afatin e paraparë ligjor prej tetë ditësh, në të cilën paditësi privat deklaron se e vazhdon ndjekjen penale. Në këtë rast sërish caktohet shqyrtimi gjyqësor dhe me aktgjykimin e marrë në bazë të shqyrtimit të ri gjyqësor anulohet aktgjykimi i mëparshëm.

Nëse paditësi privat i thirrur me rregull nuk paraqitet në shqyrtimin e ri gjyqësor, në këtë rast aktgjykimi i mëparshëm mbetet në fuqi. Lutja për kthim në gjendjen e mëparshme mund të paraqitet brenda afatit prej tre muajve, pas kalimit të këtij afati nga dita e lëshimit të njëjtit dhe se nuk mund të paraqitet lutje për kthim në gjendje të mëparshme ngase është lëshuar afati ligjor i paraparë për këtë (neni 60 deri 68 KPPK).²²

Kundër vendimit me të cilin lejohet kthimi në gjendjen e mëparshme, nuk është e lejuar ankesa.

Lutja për kthim në gjendjen e mëparshme sipas rregullit nuk e ndalon ekzekutimin e aktgjykimit.

3. MOSRESPEKTIMI I AFATEVE DHE EFIKASITETI I PROCEDURËS PENALE

Efikasiteti i procedurës penale është çështje komplekse, as në teori nuk ekziston pajtueshmëri lidhur me këtë se çka nënkuptojmë me efikasitet të procedurës penale. E pakontestueshme është se me efikasitet të procedurës penale nënkuptojmë shpejtësinë e zhvillimit të procedurës, dhe se shpejtësia e procedurës penale mund të arsyetohet deri në atë masë, e cila nuk ndikon në ligjshmërinë e udhëheqjes së procedurës penale dhe shkeljen e të drejtës së qytetarit. Gjithë këto veprime duhet rregulluar me dispozita të cilat duhet harmonizuar tendencat kundërthënëse: efikasitetin e procedurës penale dhe mbrojtjen e të drejtave të qytetarit.

Ligji i procedurës penale i vitit 1953 dhe ndryshimet e shumta të bëra me vonë, të cilat kanë çuar drejt harmonizimit dhe avancimit të dispozitave ligjore, kur në vitin 1967 është paraqit nevoja për efikasitet të shtuar të gjyqësorit, që nga atëherë është kërkesë e shtuar për garanci më të mëdha

---

22 Nenet 60 gjer 68 të KPPK

procedurale të të pandehurit, me orientim të caktuar në periudhat e viteve të mëvonshme me tendenca që kjo marrëdhënie diç të përmirësohet në të mirë të efikasitetit më të madh duke mbajtur në vete të gjitha garancitë në dobi të të pandehurit.²³

Nga kjo rrjedh se në efikasitetin e procedurës penale ndikon rregullimi ligjor.

Që një procedurë penale të zhvillohet drejtë dhe me efikasitet e domosdoshme është që për këtë qëllim duhet paraparë dhe caktuar afatet për ndërmarrjen e veprimeve penalo-procedurale, kështu në parim mund të thuhet se respektimi i afateve të caktuara për ndërmarrjen e veprimeve penalo-procedurale kanë ndikim në efikasitetin e procedurës penale. Ky është parim i përgjithshëm dhe para së gjithash ka të bëjë me afatet ligjore, kohëzgjatja e të cilave është e rregulluar me ligj dhe se këto afate nuk mund t'i ndryshoj gjykata e as palët sipas marrëveshjes së tyre, përpos kur një gjë e tillë është e rregulluar me ligj.

Dispozitat ligjore mbi afatet, të rëndësishme për mbrojtjen e të drejtës së qytetarit mund ta ngadalësojnë procedurën p.sh. kur dita e fundit e afatit bie në festë zyrtare, të shtunën ose të dielën, ose në ndonjë ditë tjetër kur organi kompetent nuk punon, afati kalon në fund të ditës pasuese të punës (neni 95 par 4 KPPK), disa nga dispozitat për dërgim të shkresave dhe shikim të shkresave të lëndës, në parim shkresat dërgohen me postë. Dërgesa mund të bëhet edhe përmes organit kompetent komunal, zyrtarit të organit që ka marrë vendim ose drejtpërsëdrejti përmes atij organi. Shkresat, dorëzimi i të cilave duhet bërë personalisht, i jepet direkt personit të cilit i është adresuar. Të pandehurit personalisht i dorëzohet ftesa për marrje në pyetje në procedurë paraprake, para gjyqtarit të procedurës paraprake, në seancë për konfirmim të aktakuzës dhe për shqyrtim gjyqësor. Marrësi dhe dërguesi e nënshkruajnë fletëdërgesën me qëllim të vërtetimit të dorëzimit, dhe se marrësi në fletëdërgesë shënon personalisht ditën e pranimit si dhe orën e cila me rëndësi është për fillimin e llogaritjes së rrjedhës së afatit të caktuar (nenet 124-134 KPPK).

Afatet ligjore kohëzgjatja e të cilave nuk është e kufizuar në kohë por është e lidhur për momentin e caktuar procedural, sikurse për të drejtën e paditësit

23 Dr. Jovan Buturović, Najnovije izmene ZKP'a i njihov značaj za efikasnost krivičnog Postupka JRKK 1985.

subsidiar dhe të atij privat që t'i shikojnë procesverbalet, shkresat dhe sendet që shërbejnë si provë (neni 61 par. 3 KPPK), mirëpo si veprim procedural me rëndësi i cili ka ndikim në efikasitetin e procedurës penale

Afatet gjyqësore gjithashtu mund ta ngadalësojnë procedurën penale, posaçërisht afatet e vërteta gjyqësore, p.sh. afati brenda të cilit (pas kthimit të aktakuzës nga gjykata) prokurori duhet ta përgatis dhe ta paraqes aktakuzën e re. Kur paditësi gjatë shqyrtimit gjyqësor konstaton se provat e shqyrtuara tregojnë se gjendja faktike e paraqitur në aktakuzë është ndryshuar, ai në shqyrtim gjyqësor mund ta ndryshoj aktakuzën gojarisht, dhe mund të propozoj që shqyrtimi gjyqësor të ndërpritet për përgatitjen e aktakuzës së re. Me rastin e ndërprerjes së shqyrtimit gjyqësor për përgatitje të aktakuzës së re nga ana e paditësit, me atë rast caktohet afati kur paditësi detyrohet ta paraqes aktakuzën (neni 376 KPPK).

Në zgjatje të procedurës penale ndikojnë të ashtuquajturat afate instruktive, edhe pse ato janë rregulluar me qëllim të shpejtimit të procedurës. Rrezik të veçantë paraqesin këto norma-afate nga se janë të shumta dhe u janë dedikuar veprimeve të rëndësishme dhe urgjente procedurale. Kështu, hetimi nga vet natyra është urgjent dhe afatin e saj ligji nuk e ka caktuar, por ligji e ka paraparë afatin instruktiv: nëse hetimi nuk përfundon brenda një periudhe prej gjashtë muajsh, prokurori publik i paraqet kërkesë me shkrim gjyqtarit të procedurës paraprake, bashkë me arsyet për mos përfundimin e hetimit dhe kërkon mundësimin e zgjatjes së hetimit (neni 225 KPPK).

Pas përfundimit të hetimeve, prokurori është i obliguar që në afat sa më të shkurtër të merr vendim, ta ngris aktin akuzues, të cilin ia dërgon gjykatës kompetente për konfirmim të aktakuzës, ku pas pranimit të aktakuzës, gjyqtari për konfirmim të aktakuzës, është i detyruar që ta bëjë kontrollimin formal të aktakuzës, ta konfirmojë atë ose ta refuzoj për disa ose për të gjitha pikat e aktakuzës.

Nëse aktakuza nuk i përmban të gjitha elementet obliguese, gjyqtari për konfirmimin e aktakuzës ka për detyrë që të njëjtën t'ia kthej prokurorit konformë nenit 306 par 2 të KPPK-së, dhe me këtë bëhet kontrollimi formal i aktakuzës.

Në qoftë se prokurori, gjykatës nuk i paraqet propozimet me kohë ose veprimet tjera, në procedurë i ndërmerr me vonesa të mëdha dhe me këtë shkakton zvarritje të procedurës, në këto shtate, për këtë njoftohet prokurori më i lartë (neni 146 par 3 KPPK).

Për përgatitje të shqyrtimit kryesor, dhe caktimin e shqyrtimit kryesor është dhënë afati instruktiv prej tridhjetë ditësh, pas pranimit të aktakuzës, brenda të cilit afat trupi gjykues, nëse nuk e cakton shqyrtimin gjyqësor, kryetari i trupit gjykues është i detyruar që për këtë ta njoftoj kryetarin e gjykatës për shkaqet e mos caktimit të shqyrtimit, i cili nëse është e nevojshme, ndërmerr masa për caktimin e shqyrtimit gjyqësor (neni 319 par. 1 KPPK).

Afatet instruktive janë paraparë edhe për përpilimin e aktgjykimit me shkrim, në procedurë të rregullt, dhe atë në afat prej pesëmbëdhjetë dite kur i akuzuari gjendet në paraburgim, ndërsa brenda tridhjetë dite në raste tjera. Kur aktgjykimi nuk përpilohet brenda këtij afati, kryetari i trupit gjykues e informon kryetarin e gjykatës për arsyet e mos përpilimit. Në këto raste kryetari i gjykatës ndërmerr të gjitha masat e nevojshme për përpilimin sa më të shpejtë të aktgjykimit, por jo më vonë se tridhjetë ditë nga shpallja e aktgjykimit, nëse i akuzuari ndodhet në paraburgim dhe dyzet e pesë ditë në raste tjera (neni 395 par 1 KPPK).

Gjyqtari për të mitur është i detyruar ta caktoj shqyrtimin kryesor apo seancën e kolegjit në afat prej tetë ditë, pas pranimit të propozimit të prokurorit ose nga dita e përfundimit të procedurës përgatitore, ose nga dita kur në seance të kolegjit është vendos të mbahet shqyrtimi kryesor. Për çdo zgjatje të këtij afati gjyqtari për të mitur duhet ta ketë pëlqimin e kryetarit të gjykatës (neni 69 par 1 KDPM i Kosovës).

Instruktive-udhëzuese janë të gjitha afatet të cilat në vete kanë shprehjen e përgjithshme “*menjëherë*” ose “*pa vonesë*”.

Afatet instruktive janë afate ligjore, me lëshimin-përkatësisht mos respektimin e tyre nuk prodhojnë pasoja juridike. Për subjektet e lëshimit të këtyre afateve është paraparë vetëm detyrim zyrtar i cili nuk sanksionohet. Nga këto arsye dhe shumë të tjera të natyrës objektive apo asaj subjektive, afatet instruktive kryesisht nuk respektohen, gjë që drejtpërsëdrejti ndikon në zvarritjen e procedurës penale.

Mosrespektimi i afateve ka karakter absolut, procedura penale zgjat shumë dhe nuk është efikase.

Afatet instruktive janë në interes të të drejtave të qytetarit, të cilat kufizojnë kohëzgjatjen e veprimeve të caktuara procedurale. Mosrespektimi i afateve në procedurën penale reflekton negativisht në zhvillimin e rrjedhës së procedurës penale.

Duke pas parasysh se të gjitha afatet instruktive janë paraparë me qëllim të efikasitetit të procedurës penale poashtu edhe në mbrojtjen e të drejtave të qytetarit, të cilët janë nën dyshimin se kanë kryer veprë penale dhe se kryesisht nuk respektohen dhe mosrespektimi nuk prodhon pasoja juridike, do të kishte bazë logjike dhe juridike se mosrespektimi i tyre në procedurën penale parashihet si shkelje e ligjit.

Afatet në procedurën penale, para së gjithash janë në funksion të efikasitetit të procedurës penale. Disa nga dispozitat ligjore mbi afatet në procedurë penale (p.sh. dispozitat mbi kalimin e afatit, për afatet e dorëzimit të shkresave, pastaj dispozitat për zgjatjen e afateve, të afateve ligjore kohëzgjatja e të cilave nuk është kufizuar në kohë dhe ngjashëm), mund ta ngadalësojnë efikasitetin e procedurës penale. Gjithashtu, mosrespektimi i afateve ndikon në efikasitetin e procedurës penale, e veçantë është në mosrespektimin e afateve të ashtuquajtura instruktive.²⁴

Vetëm procedura penale efikase, që do të thotë zbulimi i shpejtë i veprës penale dhe kryesit të saj, ndërmarrja e ndjekjes penale dhe shqiptimi i sanksionit penal mund të jetë në shërbim të luftimit të kriminalitetit, përkatësisht do të ishte përgjigje e qëllimeve të preventivës speciale dhe të përgjithshme.

Në të kundërtën zvarritja dhe joefikasiteti janë kurajë për kryesit potencial të veprave penale, nga se me zvarritje të procedurës penale forcohet ndërdija se koha (do ta bëjë të veten) është e mjaftueshme që të anojë posaçërisht të personat e rinjë e të paformuar.

Përiudha e tranzicionit dhe e krizave nëpër të cilat ka kaluar dhe po kalon qytetari i shtetit të Kosovës, po bëhet teren i përshtatshëm për zhvillim dhe

---

24 Nenet 60 gjer 68 të KPPK

përfeksionim të kriminalitetit klasik, dhe pikëpamjeve të reja të kriminalitetit. Për luftimin e kësaj dukurie e cila është duke u luftuar por pa sukses të përmasave të duhura, domosdoshmëri e cila paraqitet përpara organeve përkatëse shtetërore dhe atyre gjyqësore, është domosdoshmëria që procedura penale të zhvillohet shpejtë, pa vonesë dhe me efikasitet.

Maksima e vjetër për zvarritjen dhe arritjen e drejtësisë thotë: "Sa është drejtësia e arritshme nëse procedura penale zgjat shumë dhe me atë rast vie deri te zhvlerësimi i të gjithë asaj që përmes efikasitetit do të fitohej, në çka me të drejtë aludohet në shtetin ku sundon e drejta".

Ajo çka mund të bëhet në përmirësimin dhe ngritjen e efikasitetit në pikëpamje kuantitative dhe kualitative, pa vonesë, është e domosdoshme që autoriteti i ligjit të ngritet në nivel më të lartë. Në rend të parë nënkupton se zbatimi i ligjit nuk varet nga çmimi dhe vlerësimi i partive politike, aq më pak nga individ. Që të përgjigjen të gjithë ata që bien ndesh me ligjin gjithashtu edhe ata të cilët nuk e zbatojnë ligjin, ndaj shkelësve të normave ligjore. Më tej duhet siguruar praktikën unike gjyqësore për tërë territorin e Republikës së Kosovës, kur kemi të bëjmë me zbatimin e ligjit në tërë territorin e shtetit.

Ajo që mund të bëhet menjëherë, duke mos pritur ndryshimin e ligjit dhe kuadrit me të cilin disponojmë (kur flasim për problemin e natyrës kadrovike, para së gjithash mendohet në tejnngarkesën e gjykatave, pamjaftueshmërinë e numrit të gjyqtarëve dhe prokurorëve, kushtet jo të mira për kryerje të këtyre funksioneve, edukimi dhe arsimimi i pamjaftueshëm juridik dhe ngjashëm), duhet doemos që në mënyrë sa më precize të respektohen të gjitha afatet e përcaktuara sipas KPPK-së, posaçërisht atyre të natyrës instruktive, sepse shumica e shkaqeve të zvarritjes së procedurës penale qëndrojnë tek këto afate.

Kështu që Ligjin duhet harmonizuar me realitetin tonë, që të jetë i aplikueshëm dhe në interes të palëve në procedurë duke u liruar nga romantizmi i normave.

LITERATURA:

- Prof. dr Stanko Bejatović: Krivično procesno pravo-Opšti deo- Kultura Beograd, 1995,
- Dr. Đorđe Lazin: Efikasnost krivičnog postupka i zaštita sloboda i prava građana zagarantovana međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima: JRK i KP 1985,
- Dr. Vladimir Bayer: JKPP, knjiga prva, Zagreb 1960,
- O. Cvijović: Uticaj međusobnih odnosa glavnih procesnih subjekata na efikasnost krivičnog postupka . JRK i KP 1995,
- Kodi i Procedures Penale i Kosovës 2004.
- Dr. Ejup Sahiti. E drejta e Procedurës Penale, Prishtinë 2005.
- Dr. Davor Krapac. Ligji i Procedurës Penale, ribotim i IV, Zagreb 2006.
- Dr. Dragoljub V Dimitrijević: Krivično procesno Pravo 1965,
- Mr. V. Pjanović JRKK 1997, Rokovi u krivičnom Postupku
- Kodi i Procedurës Penale i Shqipërisë, Krapac Davor, Kazнено Procesno Pravo II izmenjeno i dopunjeno izdanje, prva knjiga, Zagreb 2003.
- Dr. Jovan Buturović, Najnovije izmene ZKP'a i njihov značaj za efikasnost krivičnog Postupka JRKK 1985.